

ENRUM

ATTER er et af de gammelkendte Landsteder, der i Midten af det 18. Aarhundrede fremstod langs Øresundskysten, da denne blev opdaget af Dattidens Naturvenner, udsat for at blive berøvet sine Skønhedsværdier. Selve den sløtsagtige Hovedbygning paa Banken, hegned og hygget af hundredaarige skønne Træer med et terrasseformigt skraanende Anlæg, tager sig stateligt ud fra Sundet, men fortæller intet om Fortiden, eftersom den først er opført i Aarene 1802—64 efter Tegning af J. D. Herholdt i gotisk-engelsk Renaissancestil som Afloser for den oprindelige, mere beskedne foetages Villabygning. Udover sin naturskønne Beliggenhed er Enrum bekendt for sin prægtige Park med forskellige for Tidssandens karakteristiske Mindestotter og Statuer og den herlige Rosenhave, der nu udstykses.

Enrums Historie gaar tilbage til 1731, da den tidligere Kammerhøjer hos Kronprinsen, Georg Christian Jacobi, kort efter udnævnt til Kasserer ved Kongens Partikulærkasse, af Prinsesse Sophie Hedevig fik Skøde paa et Bondehus i Udkanten af Trøjed Skov, hvor han lod opføre en anseelig Bygning, som han gav Navnet Enrum. At han kunde tillade sig denne Luksus, skyldtes fortrinsvis de betydelige Midler, 50,000 Rdlr., han fik med sin første Hustru, Margrethe Burmeister. Den store, med udsøgt Smag anlagte Have gjaldt allerede i hans Tid for en Seværdighed og var bekendt for sit mærkelige, tydelige Ekko. Jacobi fik ved egen Skyld en krank Skæbne, idet han faa Aar efter blev arresteret for mislig Regnskabsførelse. »Han har bedrøget og bestaalet Os,« skriver Christian VI til J. L. Holstein i Harme over den utro Tjener. Undersøgelsen af hans Sager trak ud i flere Aar. 1739 ytrer Kongen, at han ikke kan beslutte sig til at tage en Tyv i Tjeneste igen eller tillægge ham Pension. I 1743 fik han dog bevilget 400 Rdlr. Naadepenge aarlig

Mindestotte for Etatsraad Wever.

Merkurstotten.

mod at sælge sin Gaard paa Østergade og sin Have, at betale sine Kreditorer og derpaa begive sig ud af Landet, hvilken sidste Befaling Jacobi ikke vilde opfylde.

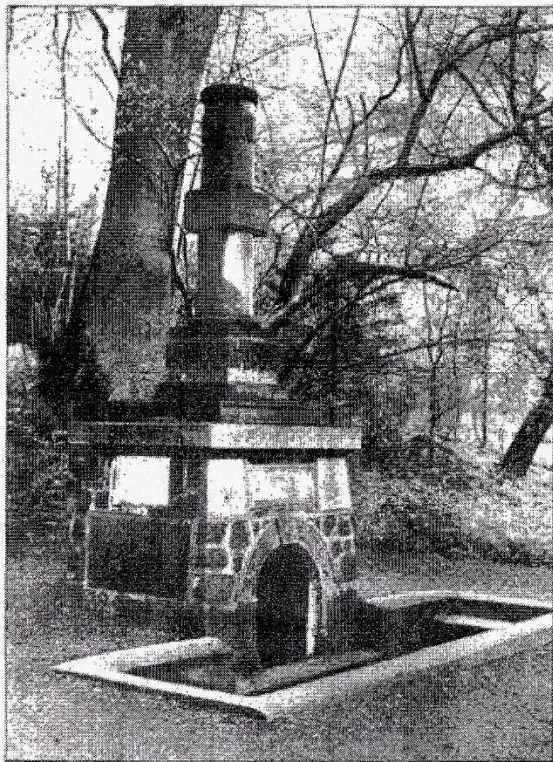
I 1745 solgte Jacobi Enrum til Michael Fabritius, Bankkommissær og Direktør for Asiatick Kompagni, som allerede gjøde Aaret efter og efterlod Stedet til sin Enke Anna Marie, født Køster, barnefødt i Frankfurt a. Main, der faa Aar efter ægtede sin afdøde Mands Kompagnon, Etatsraad Johan Friedrich Wever, Direktør for Asiatick Kompagni og tillige Stadens Overformynder. I tredje Ægteskab, der kun varede faa Aar, var hun gift med den fra Toget til Algerie kendte danske Ingeniørofficer, Generalmajor Descarrières de Longueville († 1766). Ved hendes Død kom Enrum til hendes Søn af første Ægteskab, Konferensraad Conrad Alexander Fabritius, der optoges i Adelsstanden under Navnet Fabritius-Tengnagel, kendt af Samtiden som Struensces eneste virkelige Ven og en af Københavns største Levemænd, hvis mange galante Eventyr, ifølge Rahbek, skaffede ham Prædikat af »le plus aimable libertin«. Paa Enrum, hvor han boede til sin Død i 1803, førte han et stort Hus og forskønnede og udsmykkede Ejendommen i hver Henseende, særlig ved at opsætte en stor Del symbolske Mindesmærker, Vaser og Urner i Parken. Til hans nærmeste Omgangskreds hørte Ernst Schimmelmann, Carsten Anker og Skuespillerparret Michael og Johanne Rosing. Som Medlem af Bestyrelsen for det musikalske Selskab, der holdt Koncert i Gethuset, var han kommen i Berøring med Rosing, der 1783 i et Brev til Rahbek betegner Enrum som »et af de skønneste Landsteder, man kan se i Verden, Beliggenheden af Stedet, dets Skove, Vande, Dale og rislende Bække«. Ved Fabritius' Fester, Koncerter og Divertissementer var Rosing dennes højre Haand og hans Hustrus Yndling. Rahbek følte i rasende Skinsyge »ofte Hjertet gennemboret af gloende Dotke«, naar hans elskede Johanne eller »Olsene«, som han tiltaler hende i sine højstemte Epistler, fortalte ham om sine »Enrums-Sejours«. »Jeg kender Conrad« — udbryder han harmdirrende.

Fabritius' Frue, Debora Kloppenburg fra Vreeland, havde lige til Siruenaves Fald Fald hørt til Dronning Caroline Mathildes intimeste Kreds og nød selv ikke just det bedste Ry for Dyd og Ærbarhed. Den galante Ægtemand undlod trods Utroskab paa begge Sider ikke at vise sin Hustru officiel Hyldest, hvorom bl. a. vidner Skildringen af den Fest, hvormed han i 1785 fejrede hendes Fødselsdag paa Enrum. »Dagene, fortæller et Øjenvidne, »blev hyldet med Kanonskud fra Fæstningen Debora, som er den største blandt de Smaasøer, der er skabte ved Kunst og forskønnet ved forskellige Plantninger og Broer af alle Former, Voller, en kinesisk Pavillon, Vaser o. s. v., hvis Hele frembringer en meget smuk Virkning. En af disse Øer tilhører Fru Fabritius, og efter Bordet indfandt vi os der for at gøre hende vor Opvartning, og hendes Mand havde der Indet rejst et lille Monument til hendes Ære.« Paa en Terrasse havde Fabritius opsat et andet Mindesmærke til Ære for Husets Kompagnon, Etatsraad C. W. Weber, en mægtig Vase af det skønneste blaa italienske Marmor, hvori var udbugget en Blomsterkrans, båret af Pelikanhoveder, saa at det hele lignede et Vaabenskjold. Vaseren bæres af et Postament med en latinsk Indskrift til Minde om Ejers Venskabskab med Weber. Denne Støtte findes endnu i Parken. Bekendt er ogsaa Monumentet, rejst over den saakaldte Carlskilde, af hvilken Carl XII skal have drukket ved sin Landgang der paa Stedet. Sejlen bærer flere Indskrifter, en dansk, der fortæller, at Bonden Lars Pedersen, som da rjede Kilden og »hver Dag fra 28. Aug. til 4. Sept. 1700 taledes med denne Monarche, havde underrettet Fabritius herom, der lod Kilden istandsætte og pryde »og bringe dette i Efterkommernes Minde ved at kalde den Carls-Kilde.« En anden Indskrift, paa tysk, er forfattet af den bekendte tyske Digter Grev F. L. Stolberg i Sommeren 1785 — uden Tvivl det Aar, Støtten rejstes — da han opholdt sig hos sin Svoger Grev A. P. Bernstorff paa Bernstorff Slot.

En tredje Indskrift paa Kilden skyldes en senere Ejer, den berømte Christian Colbjørnsen. Af andre Skulpturer i Parken kan foruden de to Sinker ved Havens øverste Terrasser og de to Støtter af

Sfinx.

Carlskilden.

Neptun og Merkur nævnes de to smukke Statuer Drengen med Konkylten og Pigen med Reden, der beklageligvis har været udsat for Vind og Vejr og hist og her er restavrerede. Andre Stykker af Parkens monumentale Udstyr er i Tidens Løb bleven fjernet, saaledes to Marmorstatuer, forestillende Tragediens og Komediens Muser, oprindelig bestemte til Dekoration i et Teater, og den af C. W. Weber over Generalinde Longueville rejste Mindestøtte, er havnet i Løvenborgs Park. Ved den store Sp (Store Sortemose-Dam) i Enrums Park med skovklædte Skrænter laudtes ogsaa tidligere en Grotte, hvori saas en Hyrde og Hyrdinde med Hind og Lam.

Hele Terrænet er gennemskåret af Kanaler, og her har den Bæk, som den nuværende Villaby Vedbæk har taget Navn efter, sit Udløb.

Den meget kritiske tyske Rejsende Ramdohr skildrer omkring 1790 Enrum som et af de skønneste Landsteder paa Sjælland i Henseende til Beliggenhed og Omgivelser; Skaanes Kyst mod Øst og mod Vest den store Sp med Aaen, der dannede et Bassin med forskellige Smaasøer og var saa gunstig for Haveanlæg som vel mulig, dog datter han det maniererede i Havekunsten, som den her viste sig.

Fru Debora Fabritius solgte Aaret efter sin Mands Død i 1806 Enrum til Christian Colbjørnsen, der i sin korte Besiddertid forpædede Parkens Monumenter med en endnu bevaret Bævtasten over sin første Hustru Johanne fødte Piper († 1782). Enrums Tilfældige omfattede paa den Tid endnu Bakkegården (senere Bakkehuset), Teglbakken med det af C. A. Fabritius Tengnagel opførte og efter ham opkaldte Landsted Alexandria, og Sortemose Bakke. Da Colbjørnsen 1810 afhændede Ejendommen efter at have udskilt Alexandria, lod han i Købekontrakten indføre en Bestemmelse om, at de i Parken værende Monumenter ved fremtidige Ejerskifter skulde freddes og ingensinde fjernes. I 1818 kom Enrum til en Slægtning af Fabritius, Kammerherre J. F. Cyldenstjerne Sehested, der forpagtede Gaarden ud og overgav selv Stedet til Vanrøgt. Hans Arrenger afhændede i 1845 Enrum til Greve Chr. Conrad Danneskjold-Samsøe,

Mindestøtte over Johanne Colbjørnsen.

der boede her om Sommeren til sin Død i 1886, hvorefter det gik over til hans Søn Grev Ernst Danneskiold-Samsøe, død ugift 1908, da det kom i hans Brødersøn Grev Aage Conrad Danneskiold-Samsøes Besiddelse. I 15 Aar har Enrum staaet ubeboet, indtil det nu er solgt til Udstykning.

L. B.

Enrum Park har i disse Dage en særlig Aktualitet, da der er Tale om, at den nævrende Ejer, Grev Danneskiold-Samsøe, har

Dreng med Konkylie.

solgt Ejendommen til Udstykning, og der saaledes er Fare for, at den hundredaarsige Park vil blive ganske ødelagt. Paa et Møde Onsdag d. 13. ds. i Vedbæk, hvortil Kommunalforeningen og Naturfredningsforeningen havde indbudt, viste der sig imidlertid at være stærk Stemning for at søge Enrum

Pigen med Reden.

Park bevaret, og der valgtes et Udvalg, hvori saavel Kommunalforeningen som Naturfredningsforeningen er repræsenteret, som skulde tage sig af Sagen. Fra dette Udvalg er der sket en høflig Henvendelse til Grev Danneskiold-Samsøe med Anmodning om at ialtfald Dele af Parken maa blive bevaret og fredet. Og man haaber, at Greven, der ved en tidligere Lejlighed, da Naturfredningsforeningen henvendte sig angaaende Publikums Adgang til Brattingsborg Skov, stillede sig meget elskværdigt og imødekommende, ogsaa denne Gang vil strække sig saa vidt, som det er ham muligt. Der er altsaa dog endnu Haab om, at ialtfald Dele af Enrum Park vil blive bevaret.

TIL MINDE OM KUNSTNEREN JENS LUND

I sin Kunst var han ensom; fulgte ikke Mængdens Spor og ikke Tidens Skiften. Han skabte Billeder efter sit drømmende eller grublende Sinds Tilskyndelse.

Jens Lunds fantastiske Kompositioner, hvor Kunstneren stræbte at give uhaandgribelige Stemninger og Følelser billedlig Form, var det just ikke Hvermands Sag at tilegne sig.

Det nemmeste var at affærdige dem som noget, der ikke kom andre ved; at lade haant om dem som en Særlings desperate Paafund. Var denne Sammenblanding af eventyrlig Arkitektur, af Menneskelegemer, Skyer og Flammer, Planteformer og Ornamentik vel andet?

Vi Danske er jo et nøgternt Folkefærd, man skal ikke hyde os for subtile Emner. Vor Skepsis vækkes straks af Titter som »Livets Gaades«, »Min Længsels Skov«, og det var jo den Slags Motiver, Jens Lunds Kunst behandlede i Stedet for dem, vi andre sysler med: »Parrer og en Petroleumsflaske«, »Solstrejf i Bryggeriet«, eller hvad der nu ellers frister Samtidens Talenter.

For Resten var det ikke Emnerne alene, men ogsaa Formen, der satte Skel mellem

Jens Lund og os andre. Al den skitsemaassige Flothed eller Tilfældighed, der oftest giver vore forsigtige Stilleben og Interiører, saa vel som den mere himmelstormende Ungdoms dristigere Kvadratmeterlærreder deres Charmen, den var bannlyst fra Jens Lunds til det yderste gennemtænkte og gennemarbejdede Kompositioner. Han bandt dem til Papiret i den aller strengeste Form. Deres maleriske Skønhed ligger i Udnyttelsen af Tuschtegnings fulde Skala fra dybt Mørke til Papirets hvide Lys, og man kan beundre ikke blot hvor nøje alt er afvejet indenfor Fremstillingen i dette Materiale, som ikke taalet Rettelser, men tillige Formens og Linjens Udtrykfuldhed.

Mon vi egentlig ejer en Tegner mere følsom, end Jens Lund var det? —

Disse tegnede Fantasier, hvor Kunstneren ligesom opsøgte en indre Skønhedsverden, var vel Jens Lunds ejendommelige Speciale, men ingenlunde hans eneste, maaske heller ikke hans absolut bedste Frembringelser.

Fra sine Rejser i Syden, Spanien, Italien, Frankrig, hjembragte han udmærkede Studier,

især af Arkitektur. Atter her var det ikke blot det vaagne Øjes forstaaende Iagttagelse, man beundrede, men tillige i høj Grad den smidige og lette Haands Sikkerhed.

Hvor gratis og luftig, spillevende virker ikke hans Teknik i de Tegninger og Akvareller, han i senere Aar hentede Stof til fra Marstal Skibsbyggerierne, hvor han havde foretaget sig i Fartøjernes, de gode gammeldags Sejlskibes, Rejsning og Form!

Og naturligvis var han en Beundrer af Blomster yndefulde Linier og lyse Farver. I sin Tid omsatte han dem i stiliseret fantastisk Form i det første Billedværk han udsendte, »Forvandlede Blomster«. Paa sidste Charlottenborg-Udstilling saa man nogle naturalistiske Blomsterakvareller af ham, ophængte enkeltvis med stor Vægplads uden om — i Værelset med Smaaskulpturer —, saa man rigtig fik Øje for deres distinkte Holdning og dekorative Værd.

Han var kræsen i Valg af Emner, udsøgt aristokratisk i Gengivelsesformen: en Skønhedsdyrker, vi næppe vurderede helt efter Fortjeneste.

— Og nu har Døden alt for tidligt revet Værktøjet ud af disse nænsomme, fine Hænder!

Nic. L.

